

Sølvkuglen

Der er kun én måde at udrydde fattigdom på

Jespersen, Jesper

Published in:

George - Forum for frihed og ligeret

Publication date:

2010

Document Version

Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):

Jespersen, J. (2010). Sølvkuglen: Der er kun én måde at udrydde fattigdom på. *George - Forum for frihed og ligeret*, 87(2), 4-4.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@ruc.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Sølvkuglen
Der er kun én måde at udrydde fattigdom på
Af
Fred Harrison

Udgivet af Det danske Henry George Selskab, 125 kr., 243 sider

Indhold

Bogens fokus er rettet mod den globale fattigdom. Den indledes med den konstatering, at antallet af absolut ekstremt fattige mennesker i følge den officielle FN-statistik er *uforandret* 1 milliard mennesker. De har en materiel levestandard på 1 dollar (eller mindre !) om dagen. På trods af en betydelig global vækst igennem hele efterkrigstiden, så har dette tal stort set ikke forandret sig? I de officielle statistikker sløres dette billede af fattigdom dog af, at den procentdel af verdens befolkning, der lever under disse usle kår er faldet. Så i de officielle skåltaler hedder det sig, at den andel af jordens befolkning, der er ekstremt fattige er faldet fra ca. 40 pct. (1970) til ca. 15 pct. (2000) – men der er fortsat tæt ved 1 milliard mennesker, der er i varierende grad er underernærede og lever under kummerlige forhold.

Bogens centrale påstand er, at *økonomerne har tilbageholdt den viden, som folk har brug for, og som ville have lettet dem vejen til økonomisk overflod* (s. 26).

Kritik af konventionel økonomisk teori

Forfatteren raser imod en række af de tilsyneladende socialt bevidste (amerikanske) økonomer eksemplificeret ved FN-økonomerne Jeffrey Sachs og Joseph Stiglitz. De har begge sat sig som mål at bidrage til at realisere FN's fattigdoms-målsætning, at andelen af fattige skal halveres yderligere frem til år 2015. Men siger forfatteren, det vil aldrig lykkes, hvis ikke det økonomiske system ikke ændres på et helt afgørende punkt – beskattningen. Det er ikke markedssystemet, som er problemet. Det skaber individuelle incitament, der fremmer produktion og virkelyst. Det er fordelingen af de samfundsskabte værdier, der skaber ulighed og dermed fastholder store dele af befolkningen i materiel fattigdom. De fælles værdier kan også omtales som naturgrundlaget i form af jord, råvarer og ikke forurenede miljø. Jo flere mennesker der kommer her på kloden – og tallet vokser med ca. 80 mill. om året og jo rigere de fleste af disse mennesker bliver år efter år, desto mere stiger jord, råvarer og miljøet i værdi. Denne værdistigning tilfalder i langt de fleste (navnlig) u-lande den lille besiddende overklasse. Den bliver så rig,

at den ligesom den franske overklasse for 250 år siden ikke behøver at løfte en finger. De behøver ikke at investere i nye produktionsmetoder, infrastruktur eller uddannelse og oplysning. Pengene fosser ind til den lille politiske overklasse i form lejeindtægter og stigende oliepriser, alt mens landet forarmes og den brede befolknings økonomiske grundlag eroderes. På denne baggrund taler de etablerede FN-økonomer ligefrem om 'resursernes forbandelse'. Hvis ikke naturen havde været så gavmild, så ville der ikke have været en lille rig overklasse, og så ville også den bredere befolkning have haft mulighed for at opnå økonomisk fremgang til fordel for alle samfundsgrupper.

De samfundsskabte værdistigninger skal beskattes

Det er den private ejendomsret – i modsætning til brugsretten – der er 'skurken' i de etablerede økonomiske modeller. Fred Harrison giver en række eksempler på, hvorfor privatiseringen af denne samfundsskabte værdistigning, det der i fagterminologien kaldes *jordrenten*, er kilden til ulighed, svækket økonomisk udvikling og dermed forsat fattigdom. Her er han i fuld samklang med de klassiske økonomer: Adam Smith, David Ricardo og Karl Marx. De pegede alle tre på, at jord- eller ressourcerenten burde inddrages gennem beskatning til almenvældet. Det burde den af to årsager: for det første fordi så stor rigdom på få og ofte relativt uproduktive hænder suger kapital ud af samfundsøkonomien og svækker derved initiativ og virkelyst. Ricardo og Marx var ikke i tvivl om, at uden en radikal ændring ville væksten gå i stå og uligheden vedvarende øges. For gods- og mine-ejerne behøver ikke at reinvestere deres jordrente/samfundsskabte profit. Ricardo foreslog en direkte beskatning af jordrenten, fastsat som en form for forpagtningsafgift, der sikrede at jorden ikke steg i værdi. Marx gik det skridt videre og ville ophæve den private ejendomsret til produktionsmidlerne for derigennem at sikre, at merværdien blev socialiseret.

'Sølvkuglen'

Inspireret af de klassiske økonomer fremsætter Fred Harrison det forslag, at hvis bare jord- og ressourcerenten blev inddraget, så ville alverdens fattigdomsproblemer kunne afhjælpes. De penge, som det offentlige modtager som jordrente skal primært benyttes til at udvikle den kollektive og sociale kapital i form af investeringer i infrastruktur og byudvikling. Lykkes disse investeringer, så vil værdien af jorden stige yderligere, og endnu mere jordrente vil være til rådighed for samfundsudvikling og afhjælpning af fattigdom. Dette er 'sølvkuglen'.

Vigtigt er det dog, at 'sølvkuglen' understøttes politisk af jordreformer. De skal sikre, at jorden bliver spredt ud på mange hænder, der alle har en fælles interesse i at få ejendomsretten til samfundets værdier under demokratisk kontrol.

Problemet med 'Sølvkuglen' er, at den bygger på en overdreven optimisme med hensyn til, dels hvor mange penge en sådan jordbeskatning kan indbringe og dels den politiske modstand. Det er klart at i et landbrugsland, USA i det 19. århundrede, under hastig forvandling bliver der skabt store samfundsmæssige værdier; men politisk har det intet perspektiv, at ville nationalisere ejendomsretten og tidsmæssigt begrænse brugsretten. Tænk bare på det ramaskrig, som en beskeden beskatning af friværdierne i boligsektoren øjeblikkeligt medfører – uanset at de er med til at øge uligheden.

Sympatisk, men ensidig bog.

Bogen er velskrevet. Den giver mange illustrative eksempler på, at en mere ligelig formuefordeling, herunder en stærkere beskatning af samfundsskabte værdier ville kunne finansiere en mere retfærdig samfundsudvikling. Men for mig at se, er det primært en politisk vilje, der sikrer en bekæmpelse af fattigdom, end en specifik jordrentebaseret beskatning. Det er rigtigt, at i de teoretiske modeller har den form for beskatning nogle pæne egenskaber, så længe jordejeren kan beholde en del af overskuddet. Det er svært at afgøre, hvilken del der skyldes den samfundsmæssige udv skal en mere ligelig fordeling og etablering af stærkere fællesskabsinstitutioner. En rimelig jordbeskatning fratager ikke landmændene initiativ og virkelyst; men den politiske modstand vil være stor. Der vil med en betydelig ret blive stillet det spørgsmål, hvorfor anden form for indkomst ikke også skal bidrage til fællesskabet. Uddannelse er i sig selv værdiløs, hvis ikke en række samfundsmæssige institutioner og elektronisk infrastruktur muliggjorde en frugtbar øvelse. Og hvorfor skulle maskinparkenden form for kapital ikke også inddrages som beskatningsobjekt – det mangler forfatteren at give svar på. begrænse fattigdommen